

Protocol schorsing en verwijdering van leerlingen

22 augustus 2022

Ingangsdatum: 1 april 2022

Documenteigenaar: bestuurssecretaris

Versiebeheer

Versie	Overlegvorm	Soort raadpleging	Datum van goedkeuring/bespreking
1.0	GMT	advies	14 maart 2022
1.0	College van bestuur	vaststelling	15 maart 2022
1.1	Aantal wijzigingen n.a.v. check jurist	n.v.t.	30 mei 2022
1.2	Kleine wijzigingen t.a.v. VSO brieven		22 juni 2022
1.3	Op advies van jurist mogelijkheid van bezwaar bij schorsingen eruit gehaald.	Ter informatie	25 augustus 2022
1.4	Wetsartikelen aangepast na invoering WVO 2020	Ter informatie	25 augustus 2022

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding	4
2 Samenvatting	5
2.1 Bevoegdheden	5
2.2 Schorsing in het kort	5
2.3 Verwijdering in het kort	7
3 Schorsing	9
4 Verwijdering	11
5 Bezwaar en beroep	15
6 Bijlagen	17
6.1 Bijlage 1: relevante wetsartikelen	17
6.2 Bijlage 2: Standaard brief schorsing leerlingen VO	21
6.3 Bijlage 3: Standaardbrieven verwijdering leerlingen VO	23
6.4 Bijlage 4: Standaardbrief schorsing leerlingen VSO	31
6.5 Bijlage 5: Standaardbrieven verwijdering leerlingen VSO	33
6.6 Checklist voor brieven	41

1 Inleiding

In dit protocol wordt op twee maatregelen ingegaan die het bevoegd gezag kan nemen jegens een leerling:

- Schorsing: een leerling wordt tijdelijk de toegang tot de school waar hij is ingeschreven ontzegd.
- Verwijdering: het definitief verwijderen van een leerling van de school waar hij is ingeschreven en overplaatsen naar een andere school.

Dit protocol dient als instrument om er voor te zorgen dat besluiten met betrekking tot schorsing of verwijdering van leerlingen zorgvuldig worden genomen:

- door de bevoegde personen
- in overeenstemming met wet- en regelgeving
- voorzien zijn van een goede onderbouwing.

Met de volgende documenten is er een inhoudelijke relatie:

- Leerlingstatuut: in het statuut worden de maatregelen van schorsing en verwijdering benoemd als mogelijke sancties.
- Managementstatuut: daarin staat o.a. welke taken het college van bestuur heeft gemandateerd aan de rectoren/directeuren.

2 Samenvatting

2.1 Bevoegdheden

In de wet op zowel het Voortgezet Onderwijs (WVO) als de Expertisecentra (WEC) staat dat het bevoegd gezag een leerling kan schorsen of verwijderen.

Onder 'bevoegd gezag' moet worden verstaan de rechtspersoon. In het geval van CVO is de bevoegdheid tot schorsing wettelijk toegeschreven aan de Stichting voor Christelijk Voortgezet Onderwijs voor Zuidoost-Utrecht. De rechtspersoon wordt volgens de statuten vertegenwoordigd door het college van bestuur, zodat het college van bestuur wettelijk gezien aldus bevoegd is om namens de rechtspersoon een besluit tot schorsing of verwijdering te nemen. Dit kan worden overgedragen aan de rector / directeur als dit is geregeld in het managementstatuut. Bij de CVO groep is dit geregeld in artikel 5j.

2.2 Schorsing in het kort

Schorsing houdt in dat een leerling tijdelijk geen toegang heeft tot de school waar hij is ingeschreven. Het Inrichtingsbesluit bij de Wet op het Voortgezet Onderwijs en artikel 40a van de Wet op de Expertisecentra stelt dat het bevoegd gezag een leerling voor maximaal één week (vijf aaneengesloten schooldagen, mits er een weekend tussen zit) kan schorsen. Artikel 8.14 van de WVO schrijft de procedure bij schorsing van leerlingen voor.

Het bevoegd gezag meldt een schorsing voor een periode langer dan één dag bij de Inspectie van het Onderwijs.

Hangende het overleg over een definitieve verwijdering van een leerplichtige VO leerling kan het bevoegd gezag een leerling voor een periode langer dan één week/vijf schooldagen schorsen. Dit kan niet indien dit een VSO leerling is, aangezien dit niet is geregeld in de WEC. Het is niet verplicht om een bezwaarprocedure in te richten bij schorsingsbesluiten. Binnen de CVO Groep deden we dit eerst wel, maar hebben er uiteindelijk voor gekozen om deze mogelijkheid niet meer aan te bieden. Ouders behouden wel de mogelijkheid om een klacht in te dienen.

Te volgen stappen bij: Schorsing van een leerling		
Nr	Wat	Wie
1	Er heeft zich een situatie voorgedaan wat een reden kan zijn tot schorsing.	Melding door leraar, mentor of andere medewerker.
2	Schooldirectie luistert naar het verhaal van betrokkenen: leerling, medeleerling, leraar en ouder(s)/verzorger(s).	Schooldirectie
3	Schooldirectie besluit hoeveel dagen de leerling geschorst wordt, op basis van de ernst van de gebeurtenis en eventuele eerdere incidenten of schorsingen.	Rector
4	Melding aan de onderwijsinspectie (bij schorsingen langer dan één dag).	Schooldirectie
5	<p>Schooldirectie stelt een schorsingsbrief op met daarin:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Eerder gemaakte afspraken en genomen maatregelen. ▪ De reden(en) van de schorsing. ▪ De duur van de schorsing. ▪ Afspraken tijdens de schorsing: <ul style="list-style-type: none"> ○ Afspraken over schoolwerk (hoe/wanneer besproken wordt). ○ Gesprek(ken) met leerling en ouders op de dag van terugkeer. <p>De brief of email wordt verstuurd aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerling en zijn/haar ouders/verzorgers. ▪ Kopie intern aan: college van bestuur. ▪ Indien gewenst: kopie extern aan: leerplichtambtenaar (ter informatie). 	Schooldirectie
6a	Schorsing van één dag: geen melding aan de inspectie.	-
6b	Schorsing van meer dan één dag (maximaal 5 schooldagen) melding bij inspectie (schriftelijk via online Internet Schooldossier).	Schooldirectie
7	Toelaten van leerling na schorsing.	

2.3 Verwijdering in het kort

Een leerling verwijderen van een school is een uiterste maatregel die door de wetgever aan strikte voorwaarden is gebonden. Verwijdering is een ingrijpende maatregel, zowel voor de leerling en diens ouders/verzorgers als voor de school. Het is daarom van groot belang dat voorafgaand aan het besluit tot verwijdering een zorgvuldige belangenafweging wordt gemaakt. Het gaat om de afweging tussen het belang van de leerling om op school te blijven en het belang van de school bij verwijdering van de leerling.

Sinds 1 augustus 1998 is verwijdering van een leerplichtige leerling van een reguliere school voor Voortgezet Onderwijs uitsluitend mogelijk wanneer een andere school bereid is deze leerling toe te laten (8.15 lid 2 WVO en artikel 40 lid 18 WEC). Deze wijziging is in de wet opgenomen om te voorkomen dat leerplichtige leerlingen voortijdig het onderwijs verlaten. Een leerling die niet meer onder de leerplichtwet valt, kan wel, na zorgvuldige afweging, worden verwijderd.

Ouders kunnen bezwaar indienen in geval van een definitief besluit tot verwijdering.

Er zijn twee redenen om tot verwijdering van een leerling te besluiten:

- de school kan niet aan de zorgbehoefte van een leerling voldoen (de verwijdering is onderwijskundig en organisatorisch ingegeven);
- ernstig wangedrag van de leerling of de ouders (de verwijdering is een sanctie).

Te volgen stappen bij: Verwijdering van een leerling		
Nr.	Wat	Wie
1	Er heeft zich een situatie voorgedaan wat een reden kan zijn tot verwijdering.	Melding door leraar, mentor of andere medewerker.
2	Schooldirectie hoort de betrokkenen: leerling, medeleerling, leraar en ouder(s)/verzorger(s).	Schooldirectie
3	Er vindt overleg plaats met de Inspectie van het onderwijs.	Schooldirectie
4	Hangende het overleg kan de leerling worden geschorst als het gaat om een VO leerling. Bij VSO leerlingen bestaat die mogelijkheid er niet.	Schooldirectie
5	Als er geen mogelijkheden meer zijn om de situatie in onderling overleg op te lossen, wordt besloten tot het voornemen van verwijdering en wordt de procedure in gang gezet.	Rector
6	Het voornemen tot verwijdering wordt via het Internet Schooldossier gemeld bij de inspectie.	Schooldirectie
7	De leerling en zijn/haar ouders worden schriftelijk uitgenodigd voor een gesprek over het voornemen van de school om tot verwijdering over te gaan. De uitkomsten van het gesprek worden vastgelegd in een verslag en toegevoegd aan het leerlingdossier.	Schooldirectie
8	Schooldirectie stelt een brief op met het voornemen tot verwijdering met: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Eerder gemaakte afspraken en genomen maatregelen. ▪ De reden(en) van de verwijdering. 	Schooldirectie

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maatregelen tijdens de schorsing waaronder het voorkomen van achterstanden. ▪ Bezwaarprocedure. <p>De brief wordt voor verzending ter goedkeuring voorgelegd aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ college van bestuur. <p>De brief wordt verstuurd aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerling (belangrijk dat de brief ook echt gericht is aan de leerling) en zijn/haar ouders/verzorgenden (aangetekend en per mail). ▪ Kopie intern aan: college van bestuur. ▪ Kopie extern aan: leerplichtambtenaar. 	
9	Zoeken van een andere school voor de leerling. In eerste instantie binnen de CVO groep. In tweede instantie daarbuiten.	Schooldirectie
10	Definitief besluit tot verwijdering als een andere school bereid is de leerling toe te laten. De schooldirectie stelt een brief op met het definitieve besluit tot verwijdering met daarin: <ul style="list-style-type: none"> ▪ De reden(en) van de verwijdering. ▪ De zienswijze van de ouders. ▪ Toelating tot een andere school. ▪ Bezwaarprocedure. <p>De brief wordt verstuurd aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerling en zijn/haar ouders/verzorgenden (aangetekend en per mail). ▪ Kopie intern aan: college van bestuur. ▪ Kopie extern aan: leerplichtambtenaar (ter informatie). 	Schooldirectie
11	De inspectie wordt op de hoogte gesteld van de definitieve verwijdering via het Internet Schooldossier.	Schooldirectie
12	Mocht de leerling en/of zijn/haar ouders bezwaar indienen, dan wordt gedurende de behandeling van het bezwaar, de schorsing voortgezet.	Schooldirectie

3 Schorsing

Schorsing vindt plaats op basis van artikel 8.14 WVO of artikel 40a WEC. Onder schorsing wordt verstaan dat het een leerling niet is toegestaan het reguliere onderwijsprogramma te volgen. Geschorste, leerplichtige jongeren zijn 'ontheven van de verplichting tot geregeld schoolbezoek' (artikel 11, onderdeel c van de Leerplichtwet 1969).

Dat geschorste, leerplichtige jongeren zijn 'ontheven van de verplichting tot geregeld schoolbezoek' betekent niet dat de school ook is ontheven van de verplichting om de betreffende leerling 'onderwijs' aan te bieden. De leerling wordt tijdens de schorsingsperiode binnen of buiten de school aan het werk gezet.

Sommige scholen spreken van een interne schorsing, maar feitelijk is dat hetzelfde als een schorsing volgens de wet.

Een schorsing kan meerdere malen voor dezelfde leerling worden toegepast indien er sprake is van een nieuw incident.

Er is geen sprake van schorsing als een leerling wordt geweigerd tot klassikaal onderwijs, maar wel wordt voorzien in een andere wijze waarop de leerling onderwijs krijgt.

Bijvoorbeeld: een leerling is op een locatie van een school niet te handhaven en de leerling krijgt onderwijs op een andere locatie opgelegd (het viercijferige brin-nummer is hierin leidend).

Bij schorsing zijn de volgende stappen van belang:

1. De schooldirectie kan een leerling, namens het college van bestuur (het bevoegd gezag), schriftelijk, aangetekend, met opgave van redenen, voor een periode van maximaal vijf schooldagen, schorsen. Een afdelingsleider is bevoegd te besluiten over schorsing van niet langer dan één dag. De schooldirectie beslist over schorsing voor meer dan één dag en verwijdering van een leerling. Het is aan de rector/directeur om te besluiten of afdelingsleiders zelfstandig schorsen voor één dag of dat dit in overleg en uit naam van de rector/directeur gebeurt. Dit dient vastgelegd te worden in een mandaatbesluit.
2. De schooldirectie beslist voor hoeveel dagen de leerling geschorst wordt. Een leerling kan de toegang tot bepaalde of tot alle lessen worden onttrokken. De leerling dient daarna in beginsel weer toegelaten te worden. De woorden 'in beginsel' betekenen dat er een apart, goed onderbouwd besluit noodzakelijk is, om het besluit te nemen tot een nieuwe of verlengde schorsing. Een uitzondering op de maximale duur van een schorsing vormt de schorsing die ingaat, terwijl er overleg gaande is over de definitieve verwijdering van een leerling. De schorsing duurt dan net zo lang als de tijd die nodig is, om te komen tot een beslissing over de eventuele verwijdering.
3. De schooldirectie maakt het besluit tot schorsing schriftelijk, per brief of email, aan de leerling en zijn ouders (als de leerling nog geen 21 jaar is) bekend. De directie onderbouwt het besluit tot schorsing en informeert de leerling en zijn ouders over de duur van de schorsing, de wijze waarop vervangend onderwijs wordt aangeboden en de verdere procedure (zie punten 9 t/m 12). De leerling en zijn ouders worden uitgenodigd voor een gesprek, te voeren op de dag van terugkeer.

4. De schooldirectie dient de Inspectie van een schorsing voor een periode van langer dan één dag schriftelijk en met opgave van redenen in kennis te stellen¹. De schorsing wordt gemeld via het meldingsformulier 'schorsing en verwijdering' in het Internet Schooldossier. De school ontvangt een ontvangstbevestiging met de verstrekte gegevens en een registratienummer. Het is aan te raden om de Inspectie kopieën van correspondentie betreffende de schorsing toe te sturen of te uploaden. In correspondentie met de Inspectie betreffende de schorsing dient het registratienummer te worden gebruikt.
5. Schorsing valt onder geoorloofd verzuim en hoeft daarom formeel niet aan de leerplichtambtenaar te worden gemeld. In de [Handleiding Leerplicht](#) wordt echter wel geadviseerd de leerplichtambtenaar op de hoogte te brengen van de melding bij de inspectie. Hij/zij zal de melding voor kennisgeving aannemen.
6. Er vindt een gesprek plaats tussen de schooldirectie en de leerling en zijn ouders. Het gesprek heeft tot doel om de zeer ernstige waarschuwing te onderstrepen en afspraken te maken over het vervolgtraject. Die afspraken worden schriftelijk bevestigd en toegevoegd aan het leerlingdossier.
7. Wanneer de leerling of zijn ouders ondanks eerdere gedragsafspraken en ondanks een laatste waarschuwing zijn gedrag niet verbetert, kan de school afhankelijk van de overige omstandigheden, tot verwijdering overgaan. Een licht vergrijp kan door herhaling uitgroeien tot ernstig wangedrag. Daarnaast is wangedrag denkbaar waarbij onmiddellijke verwijdering geboden is, zonder de genoemde eerdere maatregelen, schorsing of voorafgaande waarschuwing. Dit geldt alleen in zeer ernstige gevallen, waarbij te denken valt aan bewezen diefstal of vernieling.
8. Bij klachten met betrekking tot een schorsing fungeert de rector als eerste aanspreekpunt. De rector gaat na of door bemiddeling een oplossing kan worden bereikt. Eventueel wordt, conform de klachtenregeling, de klacht doorgeleid naar het college van bestuur.
9. De leerling en zijn ouders kunnen tegen het besluit van de rector in beroep gaan bij de civiele rechter.

¹ Artikel 8.14 lid 3 WVO

4 Verwijdering

In het Voortgezet Onderwijs is het verwijderen van een leerling wettelijk geregeld. Deze procedure van verwijderen staat beschreven in artikel 40 van de Wet op de Expertisecentra (WEC), artikel 8.15 van de WVO.

Sinds 1 augustus 1998 is verwijdering van een leerplichtige leerling van een school voor Voortgezet (Speciaal) Onderwijs uitsluitend mogelijk wanneer een andere school bereid is deze leerling toe te laten². Een leerling die niet meer onder de leerplichtwet valt, kan wel, na zorgvuldige afweging, worden verwijderd.

Het besluit tot verwijdering wordt niet eerder genomen dan na overleg met de inspecteur en desgewenst met andere deskundigen. Een school of instelling heeft te allen tijde de plicht om voldoende onderwijs aan te bieden aan de leerlingen.

Verder wordt opgemerkt dat bij het nemen van maatregelen het heel belangrijk is dat uit het besluit blijkt dat een belangenafweging heeft plaatsgevonden. Het gaat er om dat wordt aangegeven waarom het belang van de school om de leerling te verwijderen groter is dan het belang van de leerling om niet van school te worden gestuurd.

Er zijn twee redenen om tot verwijdering van een leerling te besluiten:

1. de school kan niet aan de zorgbehoefte van een leerling voldoen (de verwijdering is onderwijskundig en organisatorisch ingegeven);
2. ernstig wangedrag van de leerling of de ouders (de verwijdering is een sanctie).

Reden 1: Verwijdering vanwege zorgbehoefte

In de Wet passend onderwijs is geregeld dat een leerling met een extra ondersteuningsbehoefte niet kan worden verwijderd voordat een andere school bereid is gevonden om de leerling toe te laten. Voor leerlingen die al onderwijs volgen op een school en bij wie de vraag naar extra ondersteuning is gerezen, geldt dat de school eerst zelf moet proberen om de gevraagde ondersteuning te bieden. Wanneer het bevoegd gezag de ondersteuning niet zelf kan bieden, moet het bevoegd gezag voor een plek op een andere school zorgen. Het bevoegd gezag moet over een dergelijke beslissing overleg voeren met de ouders van de leerling.

Binnen het samenwerkingsverband waar de school deel vanuit maakt zijn afspraken gemaakt over het aanbod van onderwijs voor leerlingen die ondersteuning nodig hebben. Dit is vastgelegd in het schoolondersteuningsprofiel.

Als vastgesteld is dat een leerling extra ondersteuning nodig heeft, dan moet de school een ontwikkelingsperspectief (OPP) opstellen. Dat OPP bestaat uit een uitstroombestemming en een handelingsgericht gedeelte. Het OPP wordt getoetst aan het schoolondersteuningsprofiel.

Als ondanks de inzet van het samenwerkingsverband en extra ondersteuning het niet lukt om de leerling het onderwijs te bieden dat hij nodig heeft, dan is de school handelingsverlegen.

De school vraagt dan een toelaatbaarheidsverklaring aan voor het speciaal onderwijs. Die aanvraag wordt bij het samenwerkingsverband gedaan. Het besluit tot het afgeven dan wel

² Artikel 8.15 lid 2 Wet op het Voortgezet Onderwijs en artikel 40 lid 18 Wet op de Expertisecentra

weigeren van een toelaatbaarheidsverklaring is een Awb-besluit van het samenwerkingsverband waartegen de school dan wel de ouders/leerling bezwaar tegen kunnen indienen bij de bestuursrechter.

De voorwaarden voor verwijdering wegens handelingsverlegenheid zijn:

- de school moet alles binnen haar mogelijkheden hebben gedaan om de vereiste ondersteuning in te vullen;
- het samenwerkingsverband moet een toelaatbaarheidsverklaring hebben afgegeven;
- het bevoegd gezag moet een andere school bereid hebben gevonden om de leerling toe te laten;
- de leerling en als deze nog geen 18 jaar is, ook de ouders, moeten de gelegenheid krijgen om over het voornemen tot definitieve verwijdering te worden gehoord.

Reden 2: Verwijdering vanwege ernstig wangedrag

Van wangedrag kan in uiteenlopende situaties sprake zijn: herhaaldelijk schoolverzuim, overtreding van de schoolregels, diefstal, vernieling, agressief gedrag, bedreiging, vandalisme dan wel seksuele intimidatie. Verwijdering is in dit geval een sanctie. Ook het wangedrag van ouders, zoals (herhaalde) intimidatie van medewerkers, kan een reden zijn de leerling te verwijderen. Of de school tot verwijdering kan overgaan, hangt van de omstandigheden af. Er is geen algemene lijn. Het wangedrag moet in elk geval ernstig genoeg zijn om een verwijderingsbesluit te kunnen rechtvaardigen. Procedureel gezien is het volgende van belang:

- er zijn gedragsregels die aangeven hoe de school met wangedrag omgaat en wanneer de grens tot verwijdering is bereikt;
- eerdere (lichtere) maatregelen ter voorkoming van herhaling hebben gefaald (schorsing, en, naar aanleiding daarvan, gedragsafspraken);
- de leerling en de ouders zijn gewaarschuwd dat bij eerstvolgende herhaling van het wangedrag tot verwijdering wordt besloten.
- in alle gevallen is het de schooldirectie die namens het college van bestuur het besluit neemt tot verwijdering. Bij wetsovertredingen zal daarnaast in alle gevallen, door een lid van de schooldirectie aangifte bij de politie worden gedaan.

Als verwijdering van een leerling wordt overwogen, zijn de volgende stappen procedureel van belang:

1. Bij een voornemen tot verwijdering volgt altijd eerst overleg met de Inspectie van het Onderwijs en, indien het een leerplichtige leerling betreft, de leerplichtambtenaar.
2. Het overleg met de Inspectie is bedoeld om te bezien op welke andere wijze de leerling onderwijs kan volgen³. Hangende het overleg kan de leerling worden geschorst⁴. Indien deze (vastgelegde) gesprekken geen aanleiding vormen om een laatste keer te proberen de situatie in onderling overleg op te lossen, besluit de

³ Artikel 8.15, lid 3 WVO

⁴ Artikel 8.15, lid 3 WVO

schooldirectie formeel tot het voornemen van verwijdering en wordt de procedure verwijdering in gang gezet.

3. Na het overleg met de Inspectie wordt het voornemen tot verwijdering gemeld via het meldingsformulier schorsing en verwijdering in het internet schooldossier. De school ontvangt een ontvangstbevestiging met de verstrekte gegevens en een registratienummer. Het is aan te raden om de Inspectie kopieën van correspondentie betreffende het voornemen tot verwijdering toe te sturen. In correspondentie met de Inspectie betreffende de schorsing dient het registratienummer te worden gebruikt.
4. De schooldirectie nodigt de leerling en zijn ouders (als de leerling nog geen 18 jaar is) schriftelijk uit voor een gesprek over het voornemen van de school om tot verwijdering over te gaan. In het gesprek geven zij aan dat de school niet langer bereid is de oplossingen op de huidige school te zoeken en er een nieuwe fase intreedt, die op definitieve verwijdering is gericht. De schooldirectie onderbouwt het voornemen en geeft aan waarom het belang van de leerling en diens ouders moet wijken voor het belang van de school. Tevens worden reden en doel van het gesprek aangegeven en wordt de verdere procedure, zoals de mogelijkheden om na de schriftelijke mededeling en een definitief besluit bezwaar te maken (zie punten 7 t/m 12), beschreven. De ouders dienen tijdens het gesprek hun mening inzake de voorgenomen verwijdering kenbaar te maken. De uitkomsten van het gesprek worden vastgelegd in een verslag en toegevoegd aan het leerlingdossier.
5. Indien het gesprek met de ouders geen aanleiding vormt om van het voornemen tot verwijdering af te zien, bericht de schooldirectie dit namens het college van bestuur (bevoegd gezag) schriftelijk, per mail en aangetekende brief, en onderbouwd aan de leerling en de ouders (als de leerling nog geen 21 jaar is). De brief wordt voor verzending ter goedkeuring voorgelegd aan het college van bestuur.
6. Na het uiten van het voornemen tot verwijdering moet de school actief op zoek naar een andere school die bereid is de leerling toe te laten. Dit betekent dat de school toelating elders moet bewerkstelligen. Het is aan te raden om alle scholen te benaderen die binnen een redelijke afstand van de eigen school zijn gelegen, ook bijzondere scholen. Dit geldt ook als de leerling een bepaalde zorgbehoefte heeft.
7. Indien een school bereid is gevonden de leerling toe te laten, kan de schooldirectie definitief tot verwijdering overgaan. Ook als de ouders niet akkoord zijn met de keuze voor de andere school. De schooldirectie deelt het besluit tot definitieve verwijdering namens het college van bestuur (bevoegd gezag) schriftelijk, per mail en aangetekende brief, aan de leerling en zijn ouders (als de leerling nog geen 21 jaar is) mee. In de brief wordt gemotiveerd aangegeven waarom het belang van de school bij verwijdering uiteindelijk zwaarder heeft gewogen dan het belang van de leerling om op de school te blijven. De brief wordt voor verzending ter goedkeuring voorgelegd aan het college van bestuur.

8. De schooldirectie dient ook de Inspectie van een definitieve verwijdering schriftelijk en met opgave van redenen in kennis te stellen.⁵ Ook de leerplichtambtenaar wordt geïnformeerd.
9. De leerling en zijn ouders kunnen na een definitief besluit bezwaar maken in de vorm van een bezwaarschrift, binnen zes weken, na dagtekening van de onder punt 5 genoemde brief, in te dienen bij het college van bestuur.
10. Het college van bestuur beslist, na de belanghebbenden, waaronder de leerling en zijn/haar ouders (als de leerling nog geen 18 jaar is), te hebben gehoord en kennis te hebben genomen van de op de besluiten betrekking hebbende adviezen of rapporten, binnen vier weken op het bezwaarschrift.
11. De leerling en zijn/haar ouders kunnen tegen de beslissing op bezwaar een vordering neerleggen bij de civiele rechter jegens het bevoegd gezag.
12. De leerling en zijn ouders hebben ook de mogelijkheid om een geschil aanhangig te maken bij de Landelijke Geschillencommissie passend onderwijs (GPO). Dat geldt voor alle verwijderingsbesluiten, dus zowel op grond van wangedrag als handelingsverlegenheid.
13. Als het geschil ook is voorgelegd aan de Geschillencommissie passend onderwijs, neemt het bevoegd gezag pas een beslissing nadat deze commissie haar bevindingen heeft uitgesproken. De beslistermijn zoals vermeld bij 10 wordt in dat geval opgeschort.
14. Het indienen van een bezwaarschrift betekent niet dat het voorgenomen besluit om de leerling te verwijderen niet mag worden uitgevoerd. Het bezwaarschrift heeft geen schorsende werking.
15. Als geen andere school bereid wordt gevonden om de leerplichtige leerling toe te laten, en de school ondanks haar zorgplicht geen kans ziet om de leerling te handhaven, dan is een andere oplossing noodzakelijk.
16. De schooldirectie ontzegt de leerling, gedurende de behandeling van het bezwaar tegen een besluit tot definitieve verwijdering, de toegang tot de school. Dit geldt niet voor VSO leerlingen. Zij mogen niet worden geschorst gedurende een verwijdering.

⁵ Artikel 8.15, lid 4 WVO

5 Bezwaar en beroep

Bij een schorsingsbesluit is het niet verplicht om een bezwaarprocedure in te richten. De CVO groep heeft ervoor gekozen dit niet te doen. De leerling en/of de ouders kunnen een klacht indienen of bij de civiele rechter een opheffing van de schorsing vorderen. De civiele rechter gaat bij het opleggen van een ordemaatregel uit van de beleidsvrijheid van de school. Er vindt door de rechter dus geen inhoudelijk toetsing plaats. Wel weegt de rechter alle relevante omstandigheden en moet aan de procedurele vereisten zijn voldaan.

De maatregel van definitieve verwijdering is een besluit waartegen bezwaar bij het college van bestuur open staat.

Als er een geschil bestaat over schorsing of verwijdering van een leerling, kunnen ouders zich ook richten tot de landelijke klachtencommissie waar de CVO groep bij aangesloten is.

Als er een geschil bestaat over verwijdering van een leerling, kunnen ouders zich ook richten tot de Geschillencommissie Passend onderwijs.

De uitspraak van zowel de Geschillencommissie als de klachtencommissie is niet bindend. Dat wil zeggen dat er 'gewogen en beargumenteerd' door het bevoegd gezag in de beslissing op het bezwaar kan worden afgeweken van het advies.

Een laatste optie die ouders/leerlingen hebben, is het vragen van een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens. Dit kan als zij menen dat het bevoegd gezag discrimineert op grond van een handicap of chronische ziekte. Het oordeel van het College voor de Rechten van de Mens is niet bindend, maar wordt meestal wel opgevolgd door het bevoegd gezag.

Om problemen bij de geschillen, bezwaar- en beroepsprocedure zoveel mogelijk te voorkomen is dossiervorming van belang. Het is belangrijk alles schriftelijk vast te leggen en alles te bewaren. Het is van belang, wanneer men een schorsing of verwijdering in gang zet, alle stappen die men neemt te noteren in het dossier van de leerling.

Stappen:

1. Het bevoegd gezag bevestigt de ontvangst van het bezwaarschrift schriftelijk en neemt vervolgens binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift een beslissing over het bezwaar.
2. Als het geschil ook is voorgelegd aan de Geschillencommissie passend onderwijs, neemt het bevoegd gezag pas een beslissing nadat deze commissie haar bevindingen heeft uitgesproken. De beslistermijn zoals vermeld bij 1 wordt in dat geval opgeschort.
3. Voordat het bevoegd gezag een beslissing neemt, voert het overleg met de Inspectie van het Onderwijs, eventuele (andere) deskundigen en de rector/directeur van de betreffende school, en stelt het de leerling en zijn ouders in de gelegenheid om te worden gehoord.

4. De leerling en zijn ouders worden voorafgaande aan de mondelinge behandeling van het bezwaar in de gelegenheid gesteld om kennis te nemen van de op de verwijdering betrekking hebbende adviezen en/of rapporten, zodat zij zich ook kunnen uitlaten over de inhoud daarvan.
5. In de beslissing op het bezwaar vermeldt het bevoegd gezag welke rechtsmiddelen tegen de beslissing open staan.
6. Het indienen van een bezwaarschrift heeft geen schorsende werking: het besluit om de leerling te verwijderen kan derhalve ondanks het bezwaar worden uitgevoerd.
7. Het bevoegd gezag kan besluiten om de leerling ook tijdens de behandeling van het bezwaar geschorst te houden. Uitzondering hierop is een leerling van speciaal voortgezet onderwijs.

6 Bijlagen

6.1 Bijlage 1: relevante wetsartikelen

Artikel 8.14 en 8.15

Artikel 8.14. Schorsing

1. Het bevoegd gezag kan een leerling voor ten hoogste een week schorsen.
2. Het bevoegd gezag maakt de beslissing tot schorsing schriftelijk en voorzien van een deugdelijke motivering aan de leerling bekend. Indien de leerling jonger dan 18 jaar is, maakt het bevoegd gezag de beslissing ook aan de ouders schriftelijk bekend.
3. Het bevoegd gezag meldt een schorsing voor langer dan één dag schriftelijk en voorzien van een deugdelijke motivering aan de inspectie.
4. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld over het schorsen van leerlingen.

Artikel 8.15. Verwijdering

1. Het bevoegd gezag kan een leerling van school verwijderen.
2. Het bevoegd gezag verwijderd een leerling op wie de [LPW](#) of [LPW BES](#) van toepassing is pas definitief van de school nadat het bevoegd gezag ervoor heeft gezorgd dat het bevoegd gezag van een andere school, een school voor voortgezet speciaal onderwijs, een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, een instelling voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, een instelling als bedoeld in [artikel 1, onderdeel c, van de LPW](#) of een instelling als bedoeld in [artikel 1, onderdeel c, van de LPW BES](#) bereid is de leerling toe te laten.
3. Voordat het bevoegd gezag een leerling op wie de [LPW](#) of [LPW BES](#) van toepassing is definitief van school verwijderd, overlegt het met de inspectie. Ten tijde van dit overleg kan de leerling worden geschorst. In het overleg wordt ook nagegaan op welke manier de betrokken leerling onderwijs kan volgen.
4. Het bevoegd gezag stelt de inspectie schriftelijk en gemotiveerd in kennis van een definitieve verwijdering.
5. Het bevoegd gezag van een bijzondere school maakt de beslissing tot verwijdering van een leerling schriftelijk en voorzien van een deugdelijke motivering aan de leerling bekend. Indien de leerling jonger dan 18 jaar is, maakt het bevoegd gezag de beslissing ook aan de ouders schriftelijk bekend.
6. Binnen zes weken na de bekendmaking kunnen de ouders bij het bevoegd gezag van een bijzondere school bezwaar maken tegen een beslissing tot verwijdering van een leerling.
7. Op een bezwaarschrift tegen een beslissing over verwijdering van een leerling, beslist het bevoegd gezag, voor zover het een openbare school betreft in afwijking van [artikel 7:10 Awb](#), binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift. Voorafgaand daaraan wordt de leerling in de gelegenheid gesteld te worden gehoord en kennis te nemen van de adviezen en rapporten over die beslissing. Is de leerling jonger dan achttien jaar, dan komen deze rechten ook toe aan diens ouders.
8. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld over het verwijderen van leerlingen.

Artikelen uit Wet op de Expertisecentra (WEC)

Artikel 40. Toelating en verwijdering leerlingen

Lid 1: De beslissing over toelating en verwijdering van leerlingen berust bij het bevoegd gezag. De toelating mag niet afhankelijk worden gesteld van een geldelijke bijdrage van de ouders.

Lid 18:

Voordat wordt besloten tot verwijdering hoort het bevoegd gezag de betrokken leraar of leraren en de ouders van de leerling. Definitieve verwijdering van een leerling waarop de Leerplichtwet 1969 van toepassing is, vindt niet plaats dan nadat het bevoegd gezag ervoor heeft zorggedragen dat een basisschool, een speciale school voor basisonderwijs, een school voor speciaal onderwijs, een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, een school voor voortgezet speciaal onderwijs, een instelling, een school voor voortgezet onderwijs dan wel een instelling als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Leerplichtwet 1969 bereid is de leerling toe te laten. Indien het betreft een leerling van een instelling behorend tot cluster 1 of 2 kan, in afwijking van de vorige volzin, tot definitieve verwijdering worden overgegaan indien aantoonbaar gedurende 8 weken zonder succes is gezocht naar een zodanige school of instelling waarnaar kan worden verwezen. Indien het betreft een leerling van een school als bedoeld in artikel 71c, eerste lid, wordt in afwijking van de tweede volzin, tot definitieve verwijdering overgegaan indien de leerling niet langer is opgenomen in de inrichting of accommodatie, bedoeld in genoemde bepaling.

Artikel 40a Schorsing

1. Het bevoegd gezag kan met opgave van redenen een leerling voor een periode van ten hoogste één week schorsen.
2. De beslissing tot schorsing wordt schriftelijk aan de ouders dan wel, indien de leerling meerderjarig en handelingsbekwaam is, aan de leerling bekendgemaakt.
3. Het bevoegd gezag stelt de inspectie van een schorsing voor een periode langer dan één dag schriftelijk en met opgave van redenen onverwijld in kennis.

Artikel 45 Tijdelijke geschillencommissie toelating en verwijdering

1. Er is tot een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip een landelijke commissie voor geschillen waarbij elke school, school als bedoeld in de [Wet op het primair onderwijs](#) en school als bedoeld in de [Wet op het voortgezet onderwijs](#) is aangesloten.
2. De commissie neemt kennis van geschillen tussen ouders en bevoegd gezag van een school of instelling die ontstaan bij de toepassing van: de [artikelen 40, vierde, vijfde, zesde en achttiende lid, 41, tweede lid, onderdeel a](#), en [artikel 41a, eerste, tweede en vijfde lid](#).

3. De commissie brengt op verzoek van de ouders binnen 10 weken een oordeel uit aan het bevoegd gezag, rekening houdend met het schoolondersteuningsprofiel en het ondersteuningsplan.
4. Indien een geschil aanhangig is gemaakt bij de commissie en de ouders bezwaar hebben gemaakt tegen de beslissing over de toelating of de verwijdering, neemt het bevoegd gezag de beslissing op bezwaar niet dan nadat de commissie heeft geoordeeld. De termijn voor het nemen van de beslissing op bezwaar wordt opgeschort met ingang van de dag waarop het geschil aanhangig is gemaakt bij de commissie tot de dag waarop de commissie het oordeel heeft uitgebracht.
5. Bij algemene maatregel van bestuur worden voorschriften gegeven met betrekking tot de commissie, waaronder in elk geval het aantal leden, de wijze van benoeming en ontslag en de deskundigheid van de leden van de commissie.

Artikel 61 Beslissingen bijzonder onderwijs inzake toelating en verwijdering en bezwaarprocedure

1. Indien het bevoegd gezag van een bijzondere school op grond van [artikel 36, derde lid](#), een ho-student de toegang weigert, deelt het bevoegd gezag deze beslissing, schriftelijk en met redenen omkleed, mede door toezending of uitreiking aan de ho-student, onverminderd het bepaalde in dat artikellid.
2. Indien het bevoegd gezag van een bijzondere school hetzij weigert een leerling toe te laten, hetzij een leerling verwijderd, op grond van [artikel 40, eerste lid en zesde lid](#), deelt het deze beslissing, schriftelijk en met redenen omkleed, mede door toezending of uitreiking aan de ouders. Daarbij wordt tevens de inhoud van het bepaalde in het derde lid, eerste volzin, vermeld. Voordat het bevoegd gezag van een bijzondere school op grond van [artikel 40, eerste lid en zesde lid](#), beslist tot verwijdering van een leerling, hoort het de ouders van de leerling, onverminderd het [zesde lid van dat artikel](#).
3. Binnen 6 weken na de mededeling, bedoeld in het tweede lid, kunnen de ouders bij het bevoegd gezag schriftelijk hun bezwaren kenbaar maken tegen de beslissing. Het bevoegd gezag beslist binnen 4 weken na ontvangst van de bezwaren. Alvorens te beslissen hoort het bevoegd gezag de ouders.
4. Het bevoegd gezag beslist niet eerder op de bezwaren dan:
 - a) na overleg met de inspecteur en desgewenst met andere deskundigen,
 - b) nadat de ouders kennis hebben kunnen nemen van de op de beslissing betrekking hebbende adviezen of rapporten, en
 - c) de ouders opnieuw zijn gehoord.
5. Het bevoegd gezag van een bijzondere school kan beslissen een aanmelding voor toelating niet te behandelen, indien de verstrekte gegevens en bescheiden onvoldoende zijn voor de beoordeling van de aanmelding of voor de voorbereiding van de toelatingsbeslissing, mits de ouders dan wel, indien de leerling meerderjarig en handelingsbekwaam is, de leerling, de gelegenheid hebben gehad de aanmelding binnen een door het bevoegd gezag gestelde termijn aan te vullen. Een beslissing om de aanmelding niet te behandelen wordt aan de ouders dan wel de leerling bekendgemaakt binnen vier weken nadat de aanmelding is aangevuld of nadat de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken. De termijn voor het nemen van de toelatingsbeslissing wordt opgeschort met ingang van de dag waarop het bevoegd gezag krachtens de eerste volzin de ouders dan wel de leerling uitnodigt de aanmelding

aan te vullen, tot de dag waarop de aanmelding is aangevuld of de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.

6.2 Bijlage 2: Standaard brief schorsing leerlingen VO

Brief 1 Schorsing leerling

PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (*achternaam*), beste (*voornaam leerling*),

Hierbij delen wij u mee, dat wij hebben besloten om (*voornaam + achternaam leerling*), met ingang van (*datum*) tot (*datum*) te schorsen overeenkomstig artikel 8.14 van de WVO. Gedurende deze schorsing ontzeggen wij (*voornaam + achternaam leerling*) de toegang tot het onderwijsprogramma (de lessen) (*en de school en het schoolterrein*).⁶

De reden(en) die ten grondslag liggen aan deze schorsing zijn:

1. (*omschrijving van concrete gedraging(en), wangedrag van de leerling en/of de ouders/verzorgers*)
2. (*vermeld, indien van toepassing, de data en inhoud van de gesprekken die hierover hebben plaatsgevonden met bijvoorbeeld de leerling, de ouders/verzorgers, de Inspectie van het Onderwijs, de leerplichtambtenaar*)⁷

Wij zijn ons bewust van de onderwijsplicht die de school jegens uw (*zoon/dochter*) heeft. Om het onderwijsproces niet onnodig te vertragen, zijn de volgende maatregelen genomen:

1. (*vermeld de wijze waarop vervangend onderwijs wordt aangeboden, bijvoorbeeld het meegeven van opdrachten of het uitvoeren van taken elders dan in de reguliere lessituatie*);
2. (*vermeld de wijze waarop de meegegeven opdrachten moeten worden ingeleverd, bijvoorbeeld opsturen naar school of na afspraak naar school brengen. Belangrijk is dat een vakdocent het werk nakijkt*);
3. (*vermeld de afspraken over het maken van toetsen*).

Naar onze mening moet het volstrekt duidelijk zijn, dat medewerkers, de leerlingen en de ouders/verzorgers zich te allen tijde veilig moeten kunnen voelen op school.

Wij hopen, dat deze maatregel een duidelijk signaal is naar u en uw (*zoon/dochter*). Graag nodigen wij u en uw (*zoon/dochter*) uit om een afspraak te maken met (*naam afdelingsleider of schooldirectie*) voor een gesprek om te kijken naar verdere mogelijkheden om eventuele herhaling te voorkomen.

Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO groep. Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de

⁶ In geval van wangedrag door ouders/verzorgers toevoegen: 'Tevens ontzeggen wij (*de heer en/of mevrouw achternaam*) gedurende dezelfde periode de toegang tot de school en het schoolterrein'.

⁷ Voorafgaand aan het besluit tot schorsing moeten de leerling en, als deze minderjarig is, ook de ouders/verzorgers worden gehoord.

leerplichtambtenaar van de woongemeente (**opmerking: voor beiden geldt: alleen bij schorsingen langer dan 1 dag**).

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

6.3 Bijlage 3: Standaardbrieven verwijdering leerlingen VO

Brief 2: Voornemen tot verwijdering leerling bij ernstig wangedrag

AANGETEKEND en PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (*achternaam*), beste (*voornaam leerling*),

Hierbij delen wij u mee, dat wij voornemens zijn om (*volledige naam leerling, geboorteplaats en geboortedatum*) van (*naam school*) te verwijderen overeenkomstig artikel 8.15 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs.

De reden(en) die hieraan ten grondslag liggen zijn:

1. (*wangedrag van de leerling en/of de ouders/verzorgers, uitgebreide omschrijving van concrete gedraging(en), uitgebreide omschrijving van de voorgeschiedenis, uitgebreide beschrijving van de genomen maatregelen*)
2. (*vermeld, indien van toepassing, de data en inhoud van de gesprekken die hierover hebben plaatsgevonden met bijvoorbeeld de leerling, de ouders/verzorgers, de Inspectie van het Onderwijs, de leerplichtambtenaar*)

Overeenkomstig artikel 8.15 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs vindt verwijdering niet plaats, voordat wij een andere school bereid hebben gevonden (*voornaam + achternaam leerling*) toe te laten.

Gedurende de tijd die nodig is, om te komen tot een definitief besluit over de verwijdering, wordt (*voornaam + achternaam leerling*) geschorst. Dit betekent, dat wij uw (*zoon/dochter*) de toegang tot het onderwijsprogramma (de lessen) (*en de school en het schoolterrein*)⁸ ontzeggen.

Wij zijn ons bewust van de onderwijsplicht die de school jegens uw (*zoon/dochter*) heeft.

Om het onderwijsproces niet onnodig te vertragen, zijn de volgende maatregelen genomen:

1. (*vermeld de wijze waarop vervangend onderwijs wordt aangeboden, bijvoorbeeld het meegeven van opdrachten*);
2. (*vermeld de wijze waarop de meegegeven opdrachten moeten worden ingeleverd, bijvoorbeeld opsturen naar school of na afspraak naar school brengen. Belangrijk is dat een vakdocent het werk nakijkt*);
3. (*vermeld de afspraken over het maken van toetsen*).

U kunt binnen drie weken na verzending van dit schrijven, waarin -zoals hierboven vermeld- het voornemen tot verwijdering van (*voornaam + achternaam leerling*) wordt medegedeeld, uw schriftelijke zienswijze kenbaar maken aan (*naam rector*), rector van de school.

⁸ In geval van wangedrag door ouders/verzorgers toevoegen: 'Tevens ontzeggen wij (*de heer en/of mevrouw achternaam*) gedurende dezelfde periode de toegang tot de school en het schoolterrein'.

Naast het indienen van een schriftelijke zienswijze, willen wij het voornemen tot verwijdering mondeling met u bespreken. Wilt u binnen zeven dagen na de datering van deze brief melden of u daar gebruik van maakt bij **(naam rector)**, rector van de school. Zo nodig kan er dan op korte termijn een gesprek worden gepland. De afdelingsleider **(naam + afdeling)** zal bij dit gesprek aanwezig zijn. Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO groep.

Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar van de woongemeente.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Namens het College van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

Brief 3: Definitief besluit tot verwijdering leerling bij ernstig wangedrag

AANGETEKEND en PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (*achternaam*), beste (*voornaam leerling*),

Op (*datum*) hebben wij u bericht voornemens te zijn om (*voornaam + achternaam leerling*) van (*naam school*) te verwijderen.

Op (*datum*) heeft u schriftelijk uw zienswijze aan ons kenbaar gemaakt. In uw zienswijze heeft u uw reactie gegeven op het voornemen tot verwijdering van uw (*zoon/dochter*).

EN/OF

Op (*datum*) heeft u tevens mondeling uw zienswijze kenbaar gemaakt aan (*naam rector*), rector van de school. In uw zienswijze heeft u uw reactie gegeven op het voornemen tot verwijdering van uw (*zoon/dochter*). Bij dit gesprek was (*naam rector*), afdelingsleider (*naam + afdeling*) aanwezig.

In uw zienswijze heeft u gesteld:

- (*geef een korte samenvatting van de zienswijze*);
- (*vermeld eventueel kort de reactie namens het college van bestuur op de zienswijze*).

Hierbij berichten wij u, dat het door u gestelde geen aanleiding is om van de verwijdering af te zien. Wij delen u dan ook mee dat wij, na overleg met de Inspectie van het Onderwijs, definitief hebben besloten om (*volledige naam leerling, geboorteplaats en geboortedatum*) van (*naam school*) te verwijderen overeenkomstig artikel 8.15 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs. Voor de motivering die hieraan ten grondslag ligt, verwijzen wij u naar het voornemen tot verwijdering van (*datum*).

Overeenkomstig artikel 8.15 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs hebben wij (*naam nieuwe school*) bereid gevonden uw (*zoon/dochter*) per (*datum*) toe te laten.

Indien u het niet eens bent met dit besluit, kunt u bezwaar maken bij:

College van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht
t.a.v. de heer L.J. Kentson
Postbus 550
3700 AN Zeist

Het bezwaarschrift moet schriftelijk worden ingediend binnen zes weken na dagtekening van dit besluit en dient het volgende te bevatten:

- omschrijving van het besluit;
- de redenen van uw bezwaar;
- uw naam, adresgegevens en dagtekening.

Tevens heeft u de mogelijkheid om een geschil aanhangig te maken bij de Landelijke geschillencommissie passend onderwijs. Meer informatie daarover vindt u op:

www.onderwijsgeschillen.nl

Voor de volledigheid delen wij u mede dat gedurende de behandeling van het eventuele bezwaar tegen het besluit tot definitieve verwijdering <naam leerling> de toegang tot <naam school> wordt ontzegd op grond van artikel 8.15 lid 3 van de WVO.

Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO groep.

Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar van de woongemeente.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

Brief 4: Voornemen tot verwijdering leerling bij handelingsverlegenheid

AANGETEKEND en PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (**achternaam**), beste (**voornaam leerling**),

Hierbij delen wij u mee, dat wij voornemens zijn om (**volledige naam leerling, geboorteplaats en geboortedatum**) van (**naam school**) te verwijderen overeenkomstig artikel 8.15 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs.

De reden(en) die hieraan ten grondslag liggen zijn:

1. (**vermeld de redenen waarom de school zich handelingsverlegen voelt en wat de school eraan heeft gedaan om de vereiste ondersteuning in te vullen. Verwijs daarbij aan het ontwikkelingsperspectief (OPP) en het schoolondersteuningsprofiel**)
2. (**vermeld, indien van toepassing, de data en inhoud van de gesprekken die hierover hebben plaatsgevonden met bijvoorbeeld de leerling, de ouders/verzorgers, de Inspectie van het Onderwijs, de leerplichtambtenaar**)
3. (**vermeld, indien van toepassing, of het samenwerkingsverband een toelaatbaarheidsverklaring heeft afgegeven**)

Overeenkomstig artikel 8.15 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs vindt verwijdering niet plaats, voordat wij een andere school bereid hebben gevonden (**voornaam + achternaam leerling**) toe te laten.

Gedurende de tijd die nodig is, om te komen tot een definitief besluit over de verwijdering, wordt (**voornaam + achternaam leerling**) geschorst. Dit betekent, dat wij uw (**zoon/dochter**) de toegang tot het onderwijsprogramma (de lessen) (**en de school en het schoolterrein**)⁹ ontzeggen.

Wij zijn ons bewust van de onderwijsplicht die de school jegens uw (**zoon/dochter**) heeft.

Om het onderwijsproces niet onnodig te vertragen, zijn de volgende maatregelen genomen:

1. (**vermeld de wijze waarop vervangend onderwijs wordt aangeboden, bijvoorbeeld het meegeven van opdrachten**);
2. (**vermeld de wijze waarop de meegegeven opdrachten moeten worden ingeleverd, bijvoorbeeld opsturen naar school of na afspraak naar school brengen. Belangrijk is dat een vakdocent het werk nakijkt**);
3. (**vermeld de afspraken over het maken van toetsen**).

U kunt binnen drie weken na verzending van dit schrijven, waarin -zoals hierboven vermeld- het voornemen tot verwijdering van (**voornaam + achternaam leerling**) wordt medegedeeld, uw schriftelijke zienswijze kenbaar maken aan (**naam rector**), rector van de school.

⁹ In geval van wangedrag door ouders/verzorgers toevoegen: 'Tevens ontzeggen wij (**de heer en/of mevrouw achternaam**) gedurende dezelfde periode de toegang tot de school en het schoolterrein'.

Naast het indienen van een schriftelijke zienswijze, willen wij het voornemen tot verwijdering mondeling met u bespreken. Wilt u binnen zeven dagen na de datering van deze brief melden of u daar gebruik van maakt bij **(naam rector)**, rector van de school. Zo nodig kan er dan op korte termijn een gesprek worden gepland. De afdelingsleider **(naam + afdeling)** zal bij dit gesprek aanwezig zijn. Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO groep.

Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar van de woongemeente.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

Brief 5: Definitief besluit tot verwijdering leerling bij handelingsverlegenheid

AANGETEKEND en PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (*achternaam*), beste (*voornaam leerling*),

Op (*datum*) hebben wij u bericht voornemens te zijn om (*voornaam + achternaam leerling*) van (*naam school*) te verwijderen.

Op (*datum*) heeft u schriftelijk uw zienswijze aan ons kenbaar gemaakt. In uw zienswijze heeft u uw reactie gegeven op het voornemen tot verwijdering van uw (*zoon/dochter*).

EN/OF

Op (*datum*) hebben wij u tevens gehoord en heeft u uw zienswijze kenbaar gemaakt aan (*naam rector*), rector van de school. In uw zienswijze heeft u uw reactie gegeven op het voornemen tot verwijdering van uw (*zoon/dochter*). Bij dit gesprek was (*naam rector*), afdelingsleider (*naam + afdeling*) aanwezig.

In uw zienswijze heeft u gesteld:

- (*geef een korte samenvatting van de zienswijze*);
- (*vermeld eventueel kort de reactie namens het college van bestuur op de zienswijze*).

Hierbij berichten wij u, dat het door u gestelde geen aanleiding is om van de verwijdering af te zien. Wij delen u dan ook mee dat wij, na overleg met de Inspectie van het Onderwijs, definitief hebben besloten om (*volledige naam leerling, geboorteplaats en geboortedatum*) van (*naam school*) te verwijderen overeenkomstig artikel 8.15 lid 1 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs. Voor de motivering die hieraan ten grondslag ligt, verwijzen wij u naar het voornemen tot verwijdering van (*datum*).

Overeenkomstig artikel 8.15 lid 2 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs hebben wij (*naam nieuwe school*) bereid gevonden uw (*zoon/dochter*) per (*datum*) toe te laten.

Indien u het niet eens bent met dit besluit, kunt u bezwaar maken bij:

College van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht
t.a.v. de heer L.J. Kentson
Postbus 550
3700 AN Zeist

Het bezwaarschrift moet schriftelijk worden ingediend binnen zes weken na dagtekening van dit besluit en dient het volgende te bevatten:

- omschrijving van het besluit;
- de redenen van uw bezwaar;
- uw naam, adresgegevens en dagtekening.

Tevens heeft u de mogelijkheid om een geschil aanhangig te maken bij de Landelijke geschillencommissie passend onderwijs. Meer informatie daarover vindt u op: www.onderwijsgeschillen.nl

Voor de volledigheid delen wij u mede dat gedurende de behandeling van het eventuele bezwaar tegen het besluit tot definitieve verwijdering <naam leerling> de toegang tot <naam school> wordt ontzegd op grond van artikel 8.15 lid 3 van de WVO.

Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO groep.

Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar van de woongemeente.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het College van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

6.4 Bijlage 4: Standaardbrief schorsing leerlingen VSO

Brief 6 Schorsing leerling

PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (*achternaam*), beste (*voornaam leerling*),

Hierbij delen wij u mee, dat wij hebben besloten om (*voornaam + achternaam leerling*), met ingang van (*datum*) tot (*datum*) te schorsen overeenkomstig artikel 40a uit de Wet op de Expertisecentra. Gedurende deze schorsing ontzeggen wij (*voornaam + achternaam leerling*) de toegang tot het onderwijsprogramma (de lessen) (*en de school en het schoolterrein*).¹⁰

De reden(en) die ten grondslag liggen aan deze schorsing zijn:

3. (*omschrijving van concrete gedraging(en), wangedrag van de leerling en/of de ouders/verzorgers*)
4. (*vermeld, indien van toepassing, de data en inhoud van de gesprekken die hierover hebben plaatsgevonden met bijvoorbeeld de leerling, de ouders/verzorgers, de Inspectie van het Onderwijs, de leerplichtambtenaar*)¹¹

Wij zijn ons bewust van de onderwijsplicht die de school jegens uw (*zoon/dochter*) heeft. Om het onderwijsproces niet onnodig te vertragen, zijn de volgende maatregelen genomen:

4. (*vermeld de wijze waarop vervangend onderwijs wordt aangeboden, bijvoorbeeld het meegeven van opdrachten of het uitvoeren van taken elders dan in de reguliere lessituatie*);
5. (*vermeld de wijze waarop de meegegeven opdrachten moeten worden ingeleverd, bijvoorbeeld opsturen naar school of na afspraak naar school brengen. Belangrijk is dat een vakdocent het werk nakijkt*);
6. (*vermeld de afspraken over het maken van toetsen*).

Naar onze mening moet het volstrekt duidelijk zijn, dat medewerkers, de leerlingen en de ouders/verzorgers zich te allen tijde veilig moeten kunnen voelen op school.

Wij hopen, dat deze maatregel een duidelijk signaal is naar u en uw (*zoon/dochter*). Graag nodigen wij u en uw (*zoon/dochter*) uit om een afspraak te maken met (*naam afdelingsleider of schooldirectie*) voor een gesprek om te kijken naar verdere mogelijkheden om eventuele herhaling te voorkomen.

Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO Groep. Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de

¹⁰ In geval van wangedrag door ouders/verzorgers toevoegen: 'Tevens ontzeggen wij (*de heer en/of mevrouw achternaam*) gedurende dezelfde periode de toegang tot de school en het schoolterrein'.

¹¹ Voorafgaand aan het besluit tot schorsing moeten de leerling en, als deze minderjarig is, ook de ouders/verzorgers worden gehoord.

leerplichtambtenaar van de woongemeente (**opmerking: voor beiden geldt: alleen bij schorsingen langer dan 1 dag**).

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

6.5 Bijlage 5: Standaardbrieven verwijdering leerlingen VSO

Brief 7: Voornemen tot verwijdering leerling bij ernstig wangedrag (VSO)

AANGETEKEND en PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (*achternaam*), beste (*voornaam leerling*),

Hierbij delen wij u mee, dat wij voornemens zijn om (*volledige naam leerling, geboorteplaats en geboortedatum*) van (*naam school*) te verwijderen overeenkomstig artikelen 40 en 61 van de Wet op de Expertisecentra.

De reden(en) die hieraan ten grondslag liggen zijn:

1. (*wangedrag van de leerling en/of de ouders/verzorgers, uitgebreide omschrijving van concrete gedraging(en), uitgebreide omschrijving van de voorgeschiedenis, uitgebreide beschrijving van de genomen maatregelen*)
2. (*vermeld, indien van toepassing, de data en inhoud van de gesprekken die hierover hebben plaatsgevonden met bijvoorbeeld de leerling, de ouders/verzorgers, de Inspectie van het Onderwijs, de leerplichtambtenaar*)

Overeenkomstig artikel 40 lid 18 van de Wet op de Expertisecentra vindt verwijdering niet plaats, voordat wij een andere school bereid hebben gevonden (*voornaam + achternaam leerling*) toe te laten.

Wij zijn ons bewust van de onderwijsplicht die de school jegens uw (*zoon/dochter*) heeft. Gedurende de periode tot de definitieve verwijdering zijn de volgende maatregelen genomen:

1. (*de leerling mag niet geschorst worden gedurende de lopende verwijdering. Welke maatregelen worden genomen om het mogelijk te maken dat de leerling toch op school aanwezig is*);

U kunt binnen drie weken na verzending van dit schrijven, waarin -zoals hierboven vermeld- het voornemen tot verwijdering van (*voornaam + achternaam leerling*) wordt medegedeeld, uw schriftelijke zienswijze kenbaar maken aan (*naam rector*), rector van de school.

Naast het indienen van een schriftelijke zienswijze, willen wij het voornemen tot verwijdering mondeling met u bespreken. Wilt u binnen zeven dagen na de datering van deze brief melden of u daar gebruik van maakt bij (*naam rector*), rector van de school. Zo nodig kan er dan op korte termijn een gesprek worden gepland. De afdelingsleider (*naam + afdeling*) zal bij dit gesprek aanwezig zijn.

Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO Groep.

Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar van de woongemeente.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Namens het College van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

Brief 8: Definitief besluit tot verwijdering leerling bij ernstig wangedrag (VSO)**AANGETEKEND en PER MAIL**

Geachte heer, mevrouw (**achternaam**), beste (**voornaam leerling**),

Op (**datum**) hebben wij u bericht voornemens te zijn om (**voornaam + achternaam leerling**) van (**naam school**) te verwijderen.

Op (**datum**) heeft u schriftelijk uw zienswijze aan ons kenbaar gemaakt. In uw zienswijze heeft u uw reactie gegeven op het voornemen tot verwijdering van uw (**zoon/dochter**).

EN/OF

Op (**datum**) heeft u tevens mondeling uw zienswijze kenbaar gemaakt aan (**naam rector**), rector van de school. In uw zienswijze heeft u uw reactie gegeven op het voornemen tot verwijdering van uw (**zoon/dochter**). Bij dit gesprek was (**naam rector**), afdelingsleider (**naam + afdeling**) aanwezig.

In uw zienswijze heeft u gesteld:

- (**geef een korte samenvatting van de zienswijze**);
- (**vermeld eventueel kort de reactie namens het college van bestuur op de zienswijze**).

Hierbij berichten wij u, dat het door u gestelde geen aanleiding is om van de verwijdering af te zien. Wij delen u dan ook mee dat wij, na overleg met de Inspectie van het Onderwijs, definitief hebben besloten om (**volledige naam leerling, geboorteplaats en geboortedatum**) van (**naam school**) te verwijderen overeenkomstig artikel 40 en 63 van de Wet op de Expertisecentra. Voor de motivering die hieraan ten grondslag ligt, verwijzen wij u naar het voornemen tot verwijdering van (**datum**).

Overeenkomstig artikel 40 lid 18 van de Wet op de Expertisecentra hebben wij (**naam nieuwe school**) bereid gevonden uw (**zoon/dochter**) per (**datum**) toe te laten.

Indien u het niet eens bent met dit besluit, kunt u bezwaar maken bij:

College van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht
t.a.v. de heer L.J. Kentson
Postbus 550
3700 AN Zeist

Het bezwaarschrift moet worden ingediend binnen zes weken na dagtekening van dit besluit en dient het volgende te bevatten:

- omschrijving van het besluit;
- de redenen van uw bezwaar;
- uw naam, adresgegevens en dagtekening.

Tevens heeft u de mogelijkheid om een geschil aanhangig te maken bij de Landelijke geschillencommissie passend onderwijs. Meer informatie daarover vindt u op: www.onderwijsgeschillen.nl

Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO groep.

Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar van de woongemeente.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

Brief 9: Voornemen tot verwijdering leerling bij handelingsverlegenheid (VSO)

AANGETEKEND en PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (**achternaam**), beste (**voornaam leerling**),

Hierbij delen wij u mee, dat wij voornemens zijn om (**volledige naam leerling, geboorteplaats en geboortedatum**) van (**naam school**) te verwijderen overeenkomstig artikelen 40 en 61 van de Wet op de Expertisecentra.

De reden(en) die hieraan ten grondslag liggen zijn:

1. (**vermeld de redenen waarom de school zich handelingsverlegen voelt en wat de school eraan heeft gedaan om de vereiste ondersteuning in te vullen. Verwijs daarbij aan het ontwikkelingsperspectief (OPP) en het schoolondersteuningsprofiel**)
2. (**vermeld, indien van toepassing, de data en inhoud van de gesprekken die hierover hebben plaatsgevonden met bijvoorbeeld de leerling, de ouders/verzorgers, de Inspectie van het Onderwijs, de leerplichtambtenaar**)
3. (**vermeld, indien van toepassing, of het samenwerkingsverband een toelaatbaarheidsverklaring heeft afgegeven**)

Overeenkomstig artikel 40 lid 18 van de Wet op de Expertisecentra vindt verwijdering niet plaats, voordat wij een andere school bereid hebben gevonden (**voornaam + achternaam leerling**) toe te laten.

Wij zijn ons bewust van de onderwijsplicht die de school jegens uw (**zoon/dochter**) heeft. Gedurende de periode tot de definitieve verwijdering zijn de volgende maatregelen genomen:

1. (**de leerling mag niet geschorst worden gedurende de lopende verwijdering. Welke maatregelen worden genomen om het mogelijk te maken dat de leerling toch op school aanwezig is**);

U kunt binnen drie weken na verzending van dit schrijven, waarin -zoals hierboven vermeld- het voornemen tot verwijdering van (**voornaam + achternaam leerling**) wordt medegedeeld, uw schriftelijke zienswijze kenbaar maken aan (**naam rector**), rector van de school.

Naast het indienen van een schriftelijke zienswijze, willen wij het voornemen tot verwijdering mondeling met u bespreken. Wilt u binnen zeven dagen na de datering van deze brief melden of u daar gebruik van maakt bij (**naam rector**), rector van de school. Zo nodig kan er dan op korte termijn een gesprek worden gepland. De afdelingsleider (**naam + afdeling**) zal bij dit gesprek aanwezig zijn.

Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO groep.

Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar van de woongemeente.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

Brief 10: Definitief besluit tot verwijdering leerling bij handelingsverlegenheid (VSO)

AANGETEKEND en PER MAIL

Geachte heer, mevrouw (*achternaam*), beste (*voornaam leerling*),

Op (*datum*) hebben wij u bericht voornemens te zijn om (*voornaam + achternaam leerling*) van (*naam school*) te verwijderen.

Op (*datum*) heeft u schriftelijk uw zienswijze aan ons kenbaar gemaakt. In uw zienswijze heeft u uw reactie gegeven op het voornemen tot verwijdering van uw (*zoon/dochter*).

EN/OF

Op (*datum*) hebben wij u tevens gehoord en heeft u uw zienswijze kenbaar gemaakt aan (*naam rector*), rector van de school. In uw zienswijze heeft u uw reactie gegeven op het voornemen tot verwijdering van uw (*zoon/dochter*). Bij dit gesprek was (*naam rector*), afdelingsleider (*naam + afdeling*) aanwezig.

In uw zienswijze heeft u gesteld:

- (*geef een korte samenvatting van de zienswijze*);
- (*vermeld eventueel kort de reactie namens het college van bestuur op de zienswijze*).

Hierbij berichten wij u, dat het door u gestelde geen aanleiding is om van de verwijdering af te zien. Wij delen u dan ook mee dat wij, na overleg met de Inspectie van het Onderwijs, definitief hebben besloten om (*volledige naam leerling, geboorteplaats en geboortedatum*) van (*naam school*) te verwijderen overeenkomstig artikel 40 en 63 van de Wet op de Expertisecentra. Voor de motivering die hieraan ten grondslag ligt, verwijzen wij u naar het voornemen tot verwijdering van (*datum*).

Overeenkomstig artikel 40 lid 18 van de Wet op de Expertisecentra hebben wij (*naam nieuwe school*) bereid gevonden uw (*zoon/dochter*) per (*datum*) toe te laten.

Indien u het niet eens bent met dit besluit, kunt u bezwaar maken bij:

College van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht
t.a.v. de heer L.J. Kentson
Postbus 550
3700 AN Zeist

Het bezwaarschrift moet worden ingediend binnen zes weken na dagtekening van dit besluit en dient het volgende te bevatten:

- omschrijving van het besluit;
- de redenen van uw bezwaar;
- uw naam, adresgegevens en dagtekening.

Tevens heeft u de mogelijkheid om een geschil aanhangig te maken bij de Landelijke geschillencommissie passend onderwijs. Meer informatie daarover vindt u op:

www.onderwijsgeschillen.nl

Wij handelen hiermee conform de procedure schorsing en verwijdering van leerlingen van de CVO groep.

Dit schrijven is zowel per mail als per aangetekende post verstuurd. Er is een afschrift van dit schrijven verstuurd naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar van de woongemeente.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het College van bestuur CVO groep Zuidoost-Utrecht,

(naam en functie rector)

6.6 Checklist voor brieven

De standaardbrieven kunnen naar eigen inzicht worden aangepast, passend bij de doelgroep en situatie van de school, mits de volgende vragen met 'ja'; beantwoord kunnen worden:

- ✓ Is de brief gericht aan zowel de leerling als zijn/haar ouders?
- ✓ Wordt de reden van de schorsing of verwijdering benoemd?
- ✓ Wordt beschreven hoe de school haar onderwijsplicht invult gedurende de schorsing of de verwijdering? Het doel is het voorkomen van achterstanden. Een vakdocent dient het huiswerk na te kijken.
- ✓ Wordt verwezen naar de relevante wetteksten?
- ✓ Wordt in het geval van een verwijdering beschreven hoe de ouders bezwaar in kunnen dienen en bij wie?
- ✓ Wordt benoemd dat de leerling/ouders in het geval van verwijdering ook naar de Landelijke geschillencommissie passend onderwijs kunnen?
- ✓ Is de inspectie van het onderwijs op de hoogte gesteld als er sprake is van een schorsing van langer dan 1 dag of een verwijdering?
- ✓ Wordt de brief verstuurd door de bevoegde persoon (schorsing één dag: de afdelingsleider, schorsing langer dan één dag: de rector, verwijdering: namens het college van bestuur)? Ligt er een mandaatbesluit ten grondslag aan het feit dat iemand anders dan de rector het besluit neemt?
- ✓ Worden de ouders/verzorgers in de gelegenheid gesteld hun zienswijze mondeling of schriftelijk in te brengen in het geval van een voornemen tot verwijdering? Het advies om altijd te horen voordat een besluit wordt genomen.
- ✓ Is een andere school bereid gevonden de leerling toe te laten, voordat het definitieve besluit tot verwijdering is genomen?
- ✓ Zorg dat je weet dat de brief aankomt, dus aangetekend versturen of in de mail om een ontvangstbevestiging vragen.